

FME-analyse Miljoenennota 2023

Inhoudsopgave

VOORWOORD VOORZITTER	2
MACRO-ECONOMISCH BEELD	4
IMPACT OP DE TECHNOLOGISCHE INDUSTRIE	6
ENERGIE & KLIMAAT	6
INNOVATIE & DIGITALISERING	7
ONDERWIJS	9
ARBEIDSMARKT	10
INTERNATIONALE VERBONDENHEID	11
MAATSCHAPPELIJKE IMPACT	12
ZORG & GEZONDHEID	12
LANDBOUW, VOEDSEL, WATER	13
DEFENSIE & VEILIGHEID	14

Voorwoord

Kabinet laat bedrijven in de kou staan

Het was een sombere Troonrede. De koning somde een hele rits problemen waar ons land mee kampt op, met als triest dieptepunt de oorlog in Oekraïne en de daaruit voortkomende energiecrisis. Ik steun het voornemen van het kabinet om volgend jaar € 18 miljard ter beschikking te stellen aan consumenten, om hen te helpen de energierekening te betalen.

Gelijktijdig vind ik het zeer teleurstellend, en dan druk ik mezelf zacht uit, dat het kabinet in haar Miljoenennota geen geld reserveert om bedrijven met torenhoge energierekeningen als gevolg van de energiecrisis te helpen. Sterker nog: in de begroting voor volgend jaar wordt de in onze sector bekende IKC-regeling (Indirecte Kostencompensatie) de nek omgedraaid.

Hoewel de Europese Commissie Nederland toestemming gaf om bedrijven voor meer dan € 800 miljoen te steunen, blijkt nu dat € 82 miljoen IKC-gelden die al twee jaar bevroren op de plank liggen, met terugwerkende kracht nu pas uitbetaald worden in 2022. Daarna is het budget op! Dat betekent dat bedrijven in de technologische industrie óf in de problemen komen of investeringen zien weglekken naar landen binnen en buiten Europa, waar bedrijven wél geholpen worden.

Koopkracht

Dat betekent dat de hele energietransitie in gevaar komt. Want om versneld te kunnen verduurzamen, moeten bedrijven, net zo goed als consumenten, koopkracht hebben. Koopkracht om te innoveren, koopkracht om productiviteit te verhogen, koopkracht om te digitaliseren en koopkracht om te verduurzamen.

De Nederlandse industrie is van cruciaal belang om de energietransitie te laten slagen. Een vaste hand van de overheid is nu belangrijker dan ooit. FME verwacht zekerheid, consistentie en faciliterend beleid van de overheid zodat een goed ondernemers- en innovatieklimaat wordt geboden. Want alleen innovatieve, digitale en duurzame bedrijven kunnen het Nederlandse verdienvermogen, en de daarbij gepaard gaande lonen, op peil houden en de energietransitie succesvol maken.

KvK

Helaas lijkt het kabinet met deze Miljoenennota onze bedrijven als niet meer dan een KvK-nummer te zien. Ze beseft niet dat ondernemers mensen met personeel, met studerende kinderen, met hypotheek zijn. Werkgevers maken zich net zo goed zorgen; over hoe het hoofd boven water te houden, een faillissement te voorkomen, het überhaupt kunnen betalen van de salarissen aan hun werknemers.

Dat moet echt anders! Ik deel dan ook volledig de mening van de koning in de Troonrede: alleen door samen te werken komen we de huidige crises door. De koning riep zijn land op de handen ineen te slaan. FME zal deze boodschap met verve doorgeven aan het kabinet en niets minder dan verregaande samenwerking voorstaan. Want alleen samen, bedrijfsleven en overheid, houden we ons land concurrerend en tillen we onze welvaart en ons welzijn naar een hoger niveau dan de afgelopen tijd het geval was.

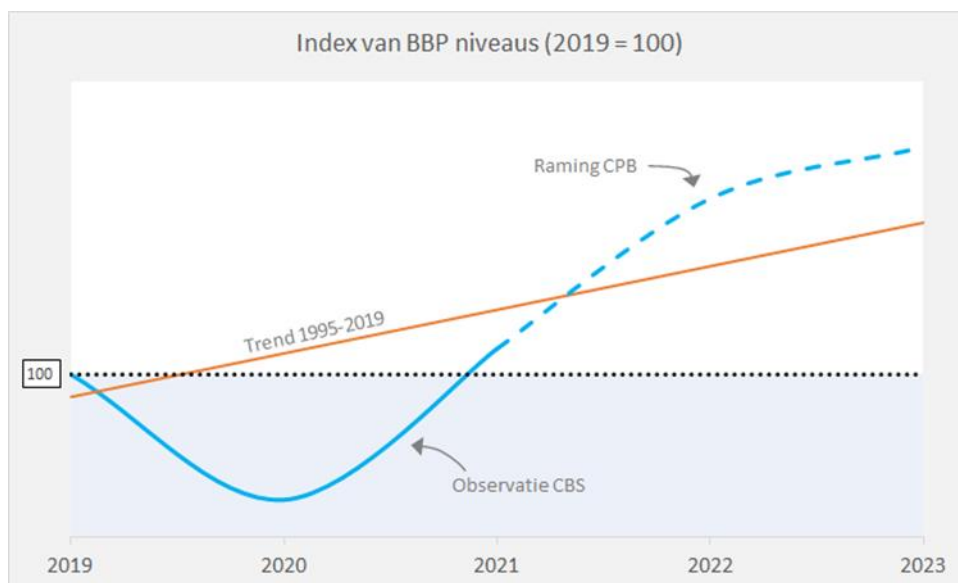
Theo Henrar, *voorzitter FME*

Macro-Economisch Beeld

Kantelpunt in economische situatie

Traditioneel brengt het Centraal Planbureau (CPB) op Prinsjesdag haar Macro-Economische Verkenning (MEV) uit. Daarin wordt geraamd wat volgend jaar het effect van voorgesteld beleid zal zijn op de staatsfinanciën, op de koopkracht van burgers en op de economische groei. Wat betreft dat laatste - economische groei - verwacht het CPB een toename van 4,6% in 2022 en van 1,5% in 2023. Die cijfers vragen echter om context.

Te beginnen met de geraamde groei voor dit jaar. Met een BBP-stijging van 4,6% nestelt 2022 zich in de groep van jaren met snelste economische groei sinds 1995. Alleen in 1998, 1999 en 2021 groeide de economie sneller. Net als in 2021 is dit jaar het herstel van de coronacrisis een belangrijke motor voor de snelle ontwikkeling. In 2020 viel het BBP namelijk met bijna 4% terug. De groei in 2021 bracht het BBP weer terug op het niveau van vóór de crisis, maar het herstel is pas volledig wanneer het BBP ook het niveau van het pre-corona groeipad evenaart. Zonder corona was de economie in 2020 namelijk door gegroeid en de groei van 2021 was niet voldoende om op dat groeipad terug te komen. Daarom zal een deel van de groei in 2022 een voortzetting zijn van dat herstelproces. Er is dit jaar een groei van 2 á 3% nodig om het pre-corona groeipad te bereiken. Een groei van 4,6% brengt ons zelfs boven dat groeipad uit.

De geraamde groei voor volgend jaar is duidelijk lager, namelijk 1,5%. We hoeven niemand uit te leggen dat er een aantal nieuwe problemen is ontstaan. De hoge inflatie, *verstoorde global supply chains* en een toename van de rente. Op de korte termijn betekent dat vooral een terugval van uitgaven van de consument. Niet alleen zijn de tijden onzeker door de oorlog in Oekraïne, ook zijn de

tijden duur. Onzekerheid en hoge prijzen ontmoedigen grote uitgaven. Daarom veranderen de drijfveren van groei volgend jaar. Terwijl in 2022 de economische groei nog voor een belangrijk deel gedreven werd door uitgaven van de consument, zullen die in 2023 wegvallen.

De uitgaven van de overheid gaan daarentegen een belangrijke rol spelen. Het volledige effect van die overheidsuitgaven is overigens nog onduidelijk, aangezien het kabinet ná het doorrekenen van de MEV met beleidsverandering zal komen.

Wat betekent dit voor de technologische industrie? Net als in de breedte van de gehele economie, heeft onze sector het goed gedaan in het eerste en tweede kwartaal van dit jaar. In de eerste helft van dit jaar groeide de productie in de technologische industrie gemiddeld met maar liefst 18%. Dat is een evenaring van de herstelgroei in 2021. Daarbij tekenen we op dat de groei dit jaar voornamelijk te herleiden is naar de eerste helft van 2022 en dat de tweede helft naar verwachting weinig tot geen verdere groei meer laat zien. We bevinden ons op een kantelpunt met goede tijden in het kielzog en moeilijke tijden voor de boeg. Vooruitkijkend zijn er redenen voor zorgen bij steeds meer FME-leden. Tekorten aan grondstoffen, materialen en werknemers en natuurlijk de snel oplopende energieprijzen, eisen steeds nadrukkelijker hun tol voor steeds meer bedrijven.

Impact op technologische industrie

Energie & klimaat

1. Wat staat er in de Miljoenennota en wat missen we?

Het is positief dat de miljoenennota inzet op koopkrachtbehoud voor burgers en energiekosten compenseert. Hiervoor is een pakket vrijgemaakt van € 18 miljard. Het kabinet doet echter voor alsnog niets aan de enorm gestegen energiekosten bij bedrijven. Hoewel er signalen zijn over een pakket aan maatregelen voor energie-intensieve MKB, ontbreekt duidelijkheid over een steunpakket. FME hoopt dat deze fout wordt hersteld bij de begrotingsbehandelingen.

Het kabinet houdt wel de energiebelastingen voor burgers en bedrijven laag. De Energiebelasting van gas in de 1e schijf wordt verhoogd en van elektriciteit verlaagd, om de transitie naar elektriciteit te versnellen. Deze schuif levert in 2023 € 777 miljoen minder aan belastingen op. De Opslag Duurzame Energie (ODE) wordt afgeschaft en budgetneutraal opgenomen in de Energiebelasting.

Subsidies blijven min of meer gelijk.

Voor de Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie, SDE++, is in 2023 € 5 miljard beschikbaar in de 1e ronde. De subsidie voor de Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie (DEI++) blijft met € 93 miljoen vrijwel gelijk. De Versnelde Investerings Klimaat Industrie (VEKI) daalt van € 50 miljoen naar € 28 miljoen. Weliswaar introduceert EZK de nieuwe Nationale Investeringsregeling Klimaatprojecten Industrie (NIKI) regeling van € 22 miljoen maar die is gericht op de grootste CO2 uitstoters. De Energie Investeringsaftrek EIA gaat met € 100 miljoen omhoog naar € 249 miljoen. De Milieu Investeringsaftrek, MIA, wordt verhoogd met € 50 miljoen naar € 194 miljoen.

2. Wat betekent dit voor de technologische industrie?

Het MKI ziet de kosten voor grondstoffen stijgen en staat voor de uitdaging om hoge energieprijzen te betalen én te investeren in energiebesparing en verduurzaming. Dit betekent dat het MKI op dit moment niet kan rekenen op steun en compensatie voor de energierekeningen.

Nederland benut helaas niet de beschikbare Europese steunpakketten, terwijl landen zoals Duitsland dat wel doen. Voor de energie-intensieve bedrijven heeft Brussel toestemming gegeven om € 823 miljoen te compenseren via de Indirecte Kostencompensatie (IKC) Regeling. FME vindt het niet uit te leggen naar bedrijven en hun werknemers dat het kabinet in 2023 stopt met de IKC regeling. De doelen van een circulaire economie en geopolitiek zelfstandig Europa lopen daarmee schade op.

3. Wat vindt FME hiervan?

Andere landen komen sneller in actie om burgers en bedrijven te helpen. Het kabinet mist in de miljoenennota de kans bedrijven te helpen met energiebesparing en verduurzaming. FME vindt het verstandig dat het kabinet 'hekken' plaatst op grond van de kosten van maatregelen binnen de SDE++ systematiek, om het gebruik van technologie die een hoger subsidiebedrag vereist een eerlijke kans te geven. Gelijktijdig constateert FME dat de SDE++ subsidie bijna zinloos wordt, omdat vanwege de hoge energieprijzen er niet langer sprake is van een onrendabele top. FME verwacht daarom dat het SDE++ subsidie onderbenut blijft. FME stelt voor de SDE++ regeling te veranderen van operationele (OPEX) ondersteuning achteraf, naar het ondersteunen van investeringen (CAPEX) vooraf. Het budget van de VEKI moet stevig verhoogd worden en de drempelbedrag van € 125.000 moet omlaag om meer MKI bedrijven toe te laten.

4. Wat doen we hiermee vanuit de lobby?

FME zal de komende begrotingsbehandelingen aangrijpen om te laten 'repareren' wat het kabinet onvoldoende aandacht heeft gegeven. Europa staat Nederland toe om bedrijven (tijdelijk) te ondersteunen met in de eerste plaats liquiditeit zoals door de Staat gegarandeerde leningen tegen staatsrente om bedrijven ruimte te bieden om te investeren. Daarnaast zet FME in op (gedeeltelijke) compensatie van de hoge energiekosten binnen het Europese steunkader. Nederland kan bovendien de extra inkomsten als gevolg van het besluit van de Europese Commissie om de winsten van energie- en olie & gasbedrijven te maximeren inzetten om energie intensieve bedrijven te ondersteunen. Bij de begrotingsbehandelingen zal FME er voor pleiten dat Tweede Kamer de IKC-regeling behoudt en herstelt wat het kabinet niet heeft geregeld in de miljoenennota.

Innovatie & digitalisering

1. Wat staat er in de Miljoenennota en wat missen we?

Het kabinet realiseert zich dat ondernemers te maken hebben met grote kostenstijgingen. Met name het MKI heeft het moeilijk. Daarom is het belangrijk dat het kabinet inzet op versterking van het ondernemersklimaat, er aandacht is voor financiering voor verduurzaming én voor de Topsectoren en innovatieve startups.

Positief is dat de WBSO voor 2023 stabiel blijft. Ook is het goed dat er vanuit het fonds voor onderzoek en wetenschap € 372 miljoen beschikbaar komt voor het versterken van de Nederlandse deelname aan Europese partnerschappen binnen Horizon Europe en andere EU-onderzoeks- en innovatieprogramma's. Hiermee wordt in de periode t/m 2029 een impuls gegeven aan deelname van Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen aan Europese samenwerking op strategische onderzoeks- en innovatiethema's die aansluiten bij de grote maatschappelijke en technologische uitdagingen van deze tijd, zoals op het gebied van chips- en kwantumtechnologie en klimaat. Verder

is er in 2023 € 4 miljoen beschikbaar voor deelname aan een tweede ronde van de IPCEI Health gericht op de stimulering van MedTech-initiatieven vanuit de private sector. Het kabinet investeert komend jaar € 6,6 miljoen in de cyberweerbaarheid van het bedrijfsleven. Dit bedrag loopt op tot € 16,1 miljoen in 2027.

De dienstverlening van het Digital Trust Center (DTC) wordt uitgebreid en waar mogelijk geautomatiseerd. Op termijn zullen individuele bedrijven een waarschuwing ontvangen van de overheid over concrete cyberrisico's of –dreigingen. Ten slotte gaat het DTC deze kabinetsperiode een vergaande samenwerking aan met het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC).

2. Wat betekent dit voor de technologische industrie?

Nederland staat in de Europese middenmoot qua R&D. Nederland investeert 2,2% van het BBP in R&D, terwijl Duitsland wil doorgroeien naar 3,5% in 2025. Zuid-Korea heeft het eigen R&D budget in 2019 verhoogd naar 4,5% en het Chinese R&D-budget is sinds 1991 dertig keer over de kop is gegaan. Meer is dus ook hier nodig. FME is tevreden dat de WBSO in 2023 stabiel blijft, omdat het erop leek dat het beschikbare budget kleiner zou worden. Veel bedrijven uit de technologische industrie doen een beroep op de WBSO voor hun investeringen in R&D. Indexatie van de WBSO na 2023 is echter cruciaal voor een voorspelbaar innovatie- en investeringsklimaat. Vanaf 2024 kan het tekort op de WBSO bij ongewijzigd beleid namelijk fors oplopen. Versterking van het DTC betekent dat het ook voor het MKI makkelijker moet worden om digitale processen te beveiligen.

3. Wat vindt FME hiervan?

Door radicaal investeren in R&D kan Nederland doorpakken bij het vinden van technologische oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en blijven we relevant in de mondiale waardenketens. Laat publieke R&D-investeringen private investeringen aanjagen via succesvolle regelingen die bewezen effectief zijn. Investeren in technologische soevereiniteit is in deze tijden geen luxe maar bittere noodzaak. Middelgrote en kleine FME-leden verdienen meer handelingsperspectief op het gebied van cyberweerbaarheid. We verwelkomen daarom de investeringen in het DTC.

4. Wat doen we hiermee vanuit de lobby?

Met de samenwerking tussen het DTC en het NCSC wordt het versnipperde landschap aangepakt van instellingen die zich richten op cyberweerbaarheid. Het kind mag niet met het badwater weggegooid worden. De specifieke expertise, kennis en kunde van het DTC mogen niet verwateren in de samenwerking tussen

NCSC en DTC.

De WBSO is het pronkstuk van ons innovatiebeleid. Met de hoge inflatie moet deze nu snel worden geïndexeerd. Alleen zo bieden we zekerheid aan ondernemers. Door zekerheid te bieden verhogen we ook de kans dat R&D, innovatie en valorisatie in Nederland plaatsvinden.

Onderwijs

1. Wat staat er in de Miljoenennota en wat missen we?

Het kabinet signaleert op veel plekken in deze miljoenennota dat er enorme tekorten zijn aan technici en ict'ers. Zij heeft het over 100.000 structureel moeilijk vervulbare vacatures in techniek en ICT. Het kabinet ziet dat grote maatschappelijke opgaven (wonen, energietransitie) dreigen te verzanden door deze arbeidstekorten. We missen echter in deze begroting concrete plannen en investeringen om dit op te lossen.

2. Wat betekent dit voor de technologische industrie?

De werkgevers in de technologische industrie moeten al jaren werken in deze gespannen arbeidsmarkt voor technici. Dat leidt tot steeds hogere lonen, uitstel van investeringen en innovaties, en zelfs het verlies van orders. De FME-bedrijven spannen zich elke dag in om jongeren op te leiden in stages en leerbanen, scholen te ondersteunen bij techniekonderwijs, en ontwikkeling van medewerkers te stimuleren en faciliteren. Het is tijd dat het kabinet ook serieus gaat investeren.

3. Wat vindt FME hiervan?

Het kabinet gebruikt grote woorden als het gaat over tekorten technici. De minister van OCW schrijft: "Vakmensen zijn hard nodig om huizen te bouwen, de energietransitie mogelijk te maken en de samenleving draaiende te houden. Een echt vak leren is belangrijker dan ooit." We zijn het volkomen met hem eens. Tegelijk zien we teleurstellend weinig concrete maatregelen

en investeringen terug, die helpen de knelpunten aan te pakken. De uitwerking van het beloofde aanvalsplan van het kabinet is er nog niet en het men snijdt zelfs keihard in de subsidie praktijkleren: een essentiële tegemoetkoming voor bedrijven bij het opleidingen van stagiairs.

Een lichtpuntje is wel dat het kabinet investeert in het versterken van de leer- en ontwikkelcultuur op de werkvloer. Daarom komen er leerrechten voor praktisch geschoolden en krijgt de STAP-regeling vanaf 2023 een aanvullende € 500 miljoen (over vier jaar) specifiek voor mensen met maximaal een MBO-4 diploma.

4. Wat doen we hiermee vanuit de lobby?

De branches in de techniek willen en kunnen niet wachten op de overheid. Met elkaar maken we een plan om de krapte in onze sectoren tegen te gaan. We verwachten dit plan de komende weken aan jullie te kunnen presenteren. We zijn in gesprek met de overheid om daarbij aan te sluiten. In de lobby zullen we ons daarnaast blijven richten op:

- Meer techniek in het primair- en voortgezet onderwijs.
- Verhoging subsidie praktijkleren tot een vast bedrag van €2700 per leerling + indexatie.
- Beroepsonderwijs dat aansluit bij technologische ontwikkelingen en de vraag op de arbeidsmarkt.

- Voldoende middelen voor universiteiten om alle studenten die dat willen een technische opleiding te kunnen bieden, van hoge kwaliteit.

Arbeidsmarkt

1. Wat staat er in de Miljoenennota en wat missen we?

In de Miljoenennota wordt gerefereerd aan de plannen van het kabinet om de arbeidsmarkt te hervormen. Ten opzichte van het coalitieakkoord (januari 2022) en de voortgangsbrief van het kabinet (juli 2022) bevat de Miljoenennota geen wezenlijk nieuwe plannen. We missen concrete uitwerkingen (vooral ten aanzien van deeltijd-WW) en nieuwe ideeën om de krapte op de arbeidsmarkt op te lossen.

2. Wat betekent dit voor de technologische industrie?

Voor de technologische industrie is de krappe arbeidsmarkt een van de grootste uitdagingen. Voor een deel van de sector (waaronder momenteel de automotive en bedrijven die veel energie gebruiken) is deeltijd-WW een cruciaal instrument om tijdelijke bedrijfseconomische problemen het hoofd te kunnen bieden en werknemers aan zich te kunnen (blijven) binden. Dat de Miljoenennota op deze twee punten onvoldoende perspectief biedt is problematisch voor de continuïteit en groei van bedrijven.

3. Wat vindt FME hiervan?

De arbeidsmarkt is krap en dringend aan hervorming toe. FME steunt de ambities van het kabinet om onder andere arbeidscontracten beter te reguleren en om te komen tot een activerend arbeidsmarktbeleid. We missen echter daadkracht: er zijn de laatste jaren voldoende gezaghebbende adviezen verschenen over hoe de arbeidsmarkt toekomstbestendig kan worden gemaakt. Deze adviezen zijn nog steeds niet omgezet in nieuw beleid.

4. Wat doen we hiermee vanuit de lobby?

In de Metalektro heeft 90% van de werknemers een vast contract. Daarmee bieden werkgevers werk- en inkomenszekerheid. Maar bedrijven in deze sector zijn ook erg kwetsbaar voor economische tegenspoed en internationale concurrentie. Tegen die achtergrond zet FME in op een spoedige invoering van deeltijd-WW.

Internationale verbondenheid

1. Wat staat er in de Miljoenennota en wat missen we?

Het kabinet ziet in de VN, de EU en de NAVO samenwerking de ankers van het buitenlands beleid. Nederland moet van het kabinet bredere internationale verantwoordelijkheid nemen. Hulp en handel dragen immers bij aan vrede en veiligheid.

Het kabinet vindt een sterk netwerk van posten in de wereld onmisbaar voor de wereldwijde belangen van Nederlandse burgers en ondernemers. Vanaf 2023 gaat € 29 miljoen extra naar versterking van het postennetwerk. Dit bedrag stijgt in 2024 naar € 40 miljoen en € 52 miljoen vanaf 2025.

Tot en met 2026 gaat er €49 miljoen extra naar de Douane voor de handhaving van de sanctiemaatregelen tegen Rusland en Belarus. Buitenlandse Zaken draagt hier in 2023 en 2024 € 5,3 miljoen per jaar aan bij. Het kabinet onderzoekt de mogelijkheden voor secundaire sancties. Hiermee kan de economische macht van de EU strategisch worden ingezet en sanctie-ontwijking door derde landen kan worden tegengaan.

2. Wat betekent dit voor de technologische industrie?

FME is tevreden met de verschillende intensiveringen. Een sterk postennetwerk draagt bij aan een goede plek van Nederland in de wereld. Een versterkte Douane kan ondernemers hopelijk sneller helpen met hun vragen, interpretatie van sancties sneller verduidelijken en exportvergunningverlening verbeteren.

FME mist structurele middelen voor bilaterale innovatiesamenwerking en voor voldoende innovatie attachés. Het uitblijven van deze structurele middelen maakt het moeilijk om in een snel veranderende, geopolitieke wereld Nederlandse bedrijven succesvol op de kaart te zetten.

3. Wat vindt FME hiervan?

Internationale innovatiesamenwerking is lastig, met name voor de MKI. Internationale ontwikkeltrajecten vragen om flinke investeringen en hoge transactiekosten terwijl de uitkomst onzeker is. Steun van de overheid bij het opzetten en uitvoeren van internationale innovatieprojecten is daarom onmisbaar. Daarom heeft FME in 2020, samen met onze Duitse collega's van de BDI en met VNO-NCW, het initiatief genomen voor het Duits-Nederlandse innovatie- en technologiepact. Vergelijkbare initiatieven in relatie tot bijvoorbeeld Frankrijk steunen wij van harte.

4. Wat doen we hiermee vanuit de lobby?

FME pleit voor een internationaal concurrerend overheidsinstrumentarium met in ieder geval een instrument gericht op bilaterale innovatie- en handelssamenwerking. FME wil innovatiepacten met de belangrijkste innovatiepartners om commitment te creëren en om innovaties verder te brengen, zoals met Duitsland. Daarnaast is het cruciaal om ook de IPCEIs (Important Projects of Common European Interest) te gebruiken om Europees samen te werken op projecten die van strategisch belang zijn.

Maatschappelijke impact

Zorg & gezondheid

1. Wat staat er in de Miljoenennota en wat missen we?

De begroting van VWS is voor een groot deel gekoppeld aan het recent ondertekende Integraal Zorgakkoord (IZA). De begroting bevat een grote rol voor digitalisering en hybride zorgvormen vanuit de inzet op passende en kosteneffectieve zorg, ook binnen de VVT. Het kabinet lijkt in te zetten op prijsonderhandelingen voor alle producten waar per jaar meer dan €10 miljoen aan wordt uitgegeven. De financiële inzet op het opschalen van arbeidsbesparende technologie is beperkt.

2. Wat betekent dit voor de technologische industrie?

Met het IZA en de miljoenennota toont het kabinet ambities op gebied van gegevensuitwisseling en digitalisering. Dit is goed nieuws voor technologische bedrijven. Op gebied van arbeidsbesparende technologieën zien wij nog geen doorbraak in het gebrek aan implementatie, ondanks de uitgebreide aandacht voor het recente GUPTA-onderzoek 'Uitweg uit de schaarste'. Het opschalen van technologische oplossingen blijft hierdoor een grote uitdaging.

3. Wat vindt FME hiervan?

De beschikbaarheid en kwaliteit van onze gezondheidszorg staat steeds meer onder druk door het groeiende personeelstekort. Er is onvoldoende aandacht voor de implementatie en opschaling van arbeidsbesparende technologieën en digitale oplossingen. Om de gebrekkige implementatie in de zorg te doorbreken, is het noodzakelijk om de markttoelating van technologische producten te verbeteren, grotere schaal in het zorglandschap te creëren en financiële prikkels in te bouwen die bijdragen aan het kopiëren van effectieve implementatie van technologie in andere zorginstellingen. Technologische en digitale vaardigheden moeten een integraal onderdeel van zorgopleidingen en -bijscholingen zijn.

4. Wat doen we hiermee vanuit de lobby?

Om gegevensuitwisseling en -inzet te verbeteren pleit FME voor het zo snel mogelijk invoeren van de Wet Elektronische Gegevensuitwisseling in de Zorg (Wegiz) en steunt FME de Europese plannen voor een *European Health Data Space*. FME zet zich tevens in voor het verbeteren van alle systematiek die te maken heeft met implementatie en opschaling van (arbeidsbesparende) technologie. Bij de uitwerking van het IZA is het belangrijk om de technologische industrie vanaf het begin te betrekken. Technologische en digitale vaardigheden zijn zeldzaam in de zorg, gebruik daarom de expertise van de bedrijven die deze skills wel hebben.

Landbouw, voedsel & water

Wat staat er in de Miljoenennota en wat missen we?

Hoewel de begroting weinig nieuw beleid biedt rond het stikstofdossier – veel hangt immers samen met de werkzaamheden van de heer Remkes en de uitvoeringsplannen van de provincies – zet LNV wel sterk in op de aanpak van het stikstofprobleem. Voor de veehouderij borduurt LNV voort op de eerder ingezette koers, met verdere uitrol van de Subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv) a`€ 172 miljoen tot 2030 en een omslag van middelengericht naar doelgericht beleid. Daarnaast is er € 250 miljoen beschikbaar voor het creëren van stikstofruimte voor PAS melders. Er wordt breed ingezet op het genereren (onderzoek) en het delen van kennis over duurzame veehouderij en landbouw, maar beschikbare budgetten vallen in het niet bij middelen voor de uitkoop van de veehouderij. Het is nu vooral van belang dat er investeringsondersteuning en -zekerheid wordt geboden voor technologie en innovatie in de veehouderij.

2. Wat betekent dit voor de technologische industrie?

FME verwacht dat de investeringsmodule van de SBV een bijdrage kan leveren aan de uitrol van nieuwe technologie, mits de onzekerheid rondom de juridische voorwaarden weg genomen worden. Het nieuwe systeem waar LNV naar toe werkt op basis van gemeten emissies biedt kansen voor versnelde en brede invoering van bestaande en toekomstige innovaties. Dit duurt echter nog een paar jaar, terwijl juridische zekerheid nu nodig is. De stikstofproblematiek is urgent en de technologie om het aan te pakken is al beschikbaar. LNV moet daarom zo snel mogelijk budget inzetten om het monitoren van resultaten en randvoorwaarden bij de inzet van emissiearme systemen mogelijk te maken.

3. Wat vindt FME hiervan?

Het is een goede ontwikkeling dat LNV toewerkt naar een nieuw systeem op basis van gemeten emissies om belemmeringen bij innovaties weg te nemen. Hierbij is haast geboden. Terwijl LNV werkt aan een nieuw systeem met doelgericht beleid is het van groot belang dat bestaande nieuwe technologie al wel kan worden uitgerold. Dit vraagt om additionele middelen gericht op onderzoek en innovatie voor monitoringsystemen en de juridische borging voor het gebruik van realtime data. Bovendien moet de inzet op innovatie ook gericht zijn op bredere ontwikkelingen, zoals de omslag naar kringlooplandbouw.

Technologie en automatisering kan naast de bijdrage aan halvering van de stikstofuitstoot, ook breder een rol spelen in het vitaal maken en houden van de natuur en ons voedselsysteem en aan arbeidsvraagstukken in de sector. Niet alleen stikstof is immers relevant, maar ook bijvoorbeeld waterhuishouding en circulaire landbouw. Boeren, tuinders, en voedselproducenten moeten voldoende perspectief en ruimte krijgen voor brede innovaties.

4. Wat doen we hiermee vanuit de lobby?

Samen met diverse betrokken partijen zet FME in op de organisatie van een ronde tafel over concrete en juridisch houdbare afspraken die zekerheid moeten bieden over de daadwerkelijke

emissiereductie van technologische innovaties. Die zekerheid is immers nodig om ervoor te zorgen dat doelen gehaald worden, vergunning standhouden en investeringen renderen. Richting de begrotingsbehandelingen zal FME wederom aandacht vragen voor de kansen en het belang van technologische innovatie in het stikstofdossier en voor de juridische zekerheid die noodzakelijk is.

Defensie & veiligheid

1. Wat staat er in de Miljoenennota en wat missen we?

Nederland voldoet in 2024-2025 aan de NAVO-norm van 2%. Vanaf 2026 zakt het terug tot 1,91%. Hoewel de investeringen in Research & Technology (R&T) in absolute zin meegroeien met de stijgende begroting, blijft het percentage van het budget stabiel op 1,28%.

Defensie gaat gericht investeren in Nederlandse niche-capaciteiten binnen de EU & NAVO. Bij de verwerving van materieel wil Defensie samenwerken met de Nederlandse defensie-gerelateerde industrie, maar richt ze zich grotendeels op producten die al op de plank liggen. Defensie trekt tot 2026 jaarlijks € 15 miljoen extra uit voor kort-cyclische innovatie.

EZK zet in op industrieel participatiebeleid om de Nederlandse defensie technologische industriële basis (NLDTIB) verder te versterken en Nederlandse defensiebedrijven te positioneren op gebied van de ontwikkeling, productie en instandhouding van defensiematerieel.

2. Wat betekent dit voor de technologische industrie?

Dankzij een zogenoemd startbudget en meer beschikbare cofinanciering voor projecten uit het Europees Defensiefonds (EDF) wordt deelname voor Nederlandse bedrijven aan EDF-consortia makkelijker. De budgetten focussen op maritieme veiligheid, energie en cyber projecten. De extra budgetten voor R&T en kort cyclische innovatie leveren een bijdrage aan ons innovatief vermogen.

3. Wat vindt FME hiervan?

Om toe te werken naar een moderne krijgsmacht zijn de investeringen in Defensie cruciaal. FME is blij dat er flinke budgetten beschikbaar komen voor innovatie binnen het defensie- en veiligheidsdomein, maar daagt defensie uit om ook de investeringen in innovatie nog verder te verhogen naar de Defensie-KPI van 2%. Het is belangrijk dat er gekeken wordt naar wat – naast financiële middelen – nog meer nodig is om innovatie ook binnen de Nederlandse industrie aan te jagen.

4. Wat doen we hiermee vanuit de lobby?

FME benadrukt het belang van een stabiele DTIB in Nederland. Het is goed dat Defensie een duidelijke keuze maakt voor investeringen op de niche capaciteiten, maar het is dan ook belangrijk dat ook op dit gebied duidelijke keuzes gemaakt worden voor de betrokkenheid van Nederlandse industrie. Hiervoor is het nodig dat de maatregelen uit de Defensie Industrie Strategie ook uitgewerkt worden, waaronder op het gebied van industriële participatieafspraken. FME blijft dan ook pleiten voor actieve samenwerking tussen defensie en het Nederlandse bedrijfsleven bij het ontwikkelen en verwerven van hoogtechnologische producten.